

Elwira Skibicka-Sokołowska

REALIZACJA PRIORYTETÓW STRATEGII „EUROPA 2020” POPRZECZ DZIAŁANIA PROGRAMU OPERACYJNEGO INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO W OBECNEJ I PRZYSZŁEJ PERSPEKTYWIE PROGRAMOWEJ

Elwira Skibicka-Sokołowska, dr – Uniwersytet w Białymstoku

adres korespondencyjny:

Wydział Ekonomii i Zarządzania

ul. Warszawska 63, 15-062 Białystok

e-mail: e.skibicka@uwb.edu.pl

IMPLEMENTATION OF THE PRIOROTY STRATEGY 'EUROPA 2020' WITH OPERATIONAL PROGRAM INFRASTRUCTURE AND ENVIRONMENT PROJECTS IN PRESENT AND FUTURE PROGRAM PERSPECTIVE

SUMMARY: In the future achieving a smart, sustainable and inclusive growth would mean the implementation of the XXI century social market economy which vision is presented in the Strategy Paper „Europe 2020.” Content of the national reform program assumed a link between the Polish development objectives and priorities pointed out in the Strategy Paper „Europe 2020”. The economy minister have the responsibility to coordinate the implementation of the Strategy „Europe 2020” at the national level. The operational programs are part of a group of instruments which the Member States can implement as a challenges, put in the Lisbon Strategy and subsequently in the Strategy Paper „Europe 2020”. The implementation of national operational programmes is to contribute in achieving the objectives of the cohesion policy of the European Union at the national level.

KEY WORDS: cohesion policy, susitainable development, development of the regions, effectiveness, the priority axis, operational program, programming, competitive economy, economy cohesion, Lisbon Strategy, Strategy “Europe 2020”

Wstęp

W chwili zatwierdzenia przez Radę Unii Europejskiej w roku 2010 dokumentu *Strategii rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i przeciwdziałającego wykluczeniu społecznemu Europa 2020* (Strategia „Europa 2020”)¹, określono priorytety rozwojowe dla krajów członkowskich realizowane w ramach wspólnej polityki na rzecz spójności w następnym okresie dziesięciolecia. Komisja Europejska przeprowadziła szczegółową analizę efektywności obligatoryjnych zasad funkcjonowania polityki spójności. Wnioski z tej analizy zapisano w *Piątym raporcie kohezyjnym na temat spójności*², z którego wynika, iż kraje członkowskie w nowym okresie programowania winny skupiać większą uwagę na osiąganiu rezultatów i zintegrowanym podejściu do rozwoju, mając na względzie efektywny sposób wykorzystania swoich potencjałów, przy wsparciu komplementarnymi instrumentami finansowymi Unii Europejskiej. W opracowaniu przedstawiono realizację założeń wynikających z zapisów Strategii Lizbońskiej, a w dalszej kolejności ze Strategii „Europa 2020” przez jeden z krajowych programów operacyjnych odnoszący się do sfery środowiska i infrastruktury w obecnym i nowym okresie programowania polityki spójności.

Strategia Lizbońska a Strategia „Europa 2020”

Strategia „Europa 2020” ma umożliwić państwom członkowskim UE powrót na drogę wzrostu, przy czym powinien być to wzrost inteligentny i zrównoważony, sprzyjający włączeniu społecznemu, dostosowany do sytuacji każdego regionu UE i służący wzmocnieniu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Strategia zawiera dwa komponenty, cele liczbowe, których realizacja może zostać

¹ *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020*, www.ec.europa.eu [20-11-2013].

² *Inwestowanie w przyszłość Europy*, Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, Komisja Europejska, Bruksela, listopad 2010.

stwierdzona poprzez osiągnięcie odpowiednich wskaźników³ oraz inicjatywy flagowe, zamierzenia wyznaczające ogólne kierunki działań⁴.

Przygotowanie Strategii „Europa 2020” poprzedziło opracowanie w 2000 roku Strategii Lizbońskiej⁵. Wówczas za cel strategiczny działań UE uznano stworzenie europejskiego ugrupowania integracyjnego z najbardziej konkurencyjną i dynamiczną, zbudowaną na wiedzy gospodarką na świecie, zapewniającą wzrost możliwy do utrzymania w długim okresie, z większą liczbą lepszych miejsc pracy oraz zachowaniem społecznej spójności. Strategia Lizbońska miała niwelować lukę w obszarze konkurencyjności między Europą a krajami Stanów Zjednoczonych Ameryki. Strategia stała się okazją do wyraźnego wskazania na

³ Skwantyfikowane cele/wskaźniki realizacji Strategii „Europa 2020”:

- podniesienie stopy zatrudnienia wśród osób w wieku od 20 do 64 lat z obecnych 69% do co najmniej 75%;
- wydatkowanie 3% PKB na prace badawczo-rozwojowe w warunkach jednoczesnego zwiększania możliwości podejmowania tych prac przez sektor prywatny i wprowadzania nowych sposobów monitorowania zjawisk zachodzących na tym obszarze;
- zmniejszenie przynajmniej o 20% emisji gazów cieplarnianych w stosunku do ich poziomu z 1990 roku, zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych do 20% całego zużycia energii oraz podniesienie o 20% efektywności wykorzystania energii;
- zmniejszenie liczby młodzieży kończącej edukację na poziomie elementarnym z obecnych 15 do 10% oraz powiększenie udziału osób z wykształceniem wyższym wśród ludzi w wieku 30-34 lat z obecnych 31 do 40%;
- zmniejszenie liczby osób żyjących poniżej granicy ubóstwa o 25% drogą wyjścia z biedy 20 milionów ludzi.

⁴ Inicjatywy flagowe Strategii „Europa 2020”:

- poprawa otoczenia instytucjonalnego prac badawczo-rozwojowych i sposobów ich finansowania (Unia Innowacji);
- poprawa jakości systemu edukacji i zwiększenie atrakcyjności studiów wyższych w Europie (Młodzież w Drodze);
- przyspieszenie procesu rozpowszechniania się szybkiego Internetu i upowszechniania się korzyści z istnienia cyfrowego jednolitego rynku (Europejska Agenda Cyfrowa);
- wsparcie rozdzielenia procesów wzrostu gospodarczego od stanu środowiska naturalnego drogą odejścia od wysokiego zużycia węgla, upowszechniania się źródeł energii odnawialnej, unowocześnienia systemu transportowego i poprawy efektywności wykorzystania energii (Europa efektywnie korzystająca z zasobów);
- poprawa stanu otoczenia biznesu zwłaszcza w przypadku małych i średnich firm oraz wsparcia silnej, zdolnej do trwałego rozwoju bazy przemysłowej (Polityka przemysłowa w erze globalizacji);
- unowocześnienie rynku pracy szczególnie powiększając mobilność zasobów pracy, kształcenie ustawiczne i osiągnięcie lepszej równowagi między popytem a podażą na rynku pracy (Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia);
- poprawa stanu zwartości (kohezji) społecznej i terytorialnej Unii, co z kolei będzie przeciwdziałać wyłączeniu społecznemu i życiu w ubóstwie (Europejski program walki z ubóstwem).

⁵ *Strategia Lizbońska, Droga do sukcesu zjednoczonej Europy*, Departament Analiz Ekonomicznych i Społecznych, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Bruksela 2000.

fundamentalne znaczenia kwestii konkurencyjności międzynarodowej integrujących się krajów Europy⁶.

Powstały w dziesięć lat po zatwierdzeniu Strategii Lizbońskiej dokument Strategii „Europa 2020” nie jest zatem inicjatywą zupełnie nową, ponieważ powstał jako zmodyfikowana kontynuacja wspomnianej Strategii Lizbońskiej. Nowa strategia została określona przez przewodniczącego Rady Europejskiej Hermana van Rompuy jako połączenie zasad społecznej gospodarki rynkowej i silnego nastawienia proekologicznego. Jednak porównanie obu dokumentów dowodzi, iż inaczej ocenia się je jako strategie zwiększania konkurencyjności, a inaczej jako ogólne inicjatywy wyznaczające kierunek polityki gospodarczej. W dokumencie Strategia „Europa 2020” wzrost określa się jako „inteligentny, zrównoważony i przeciwdziałający wyłączeniu społecznemu” (*smart, sustainable and inclusive*), prezentowana strategia to droga do ożywienia (*reviving*) wzrostu. Z kolei Strategia Lizbońska dotyczyła przede wszystkim konkurencyjności gospodarki europejskiej⁷.

Ze względu na fakt, iż dokument Strategii „Europa 2020” obejmuje trzy uzupełniające się obszary tematyczne, uznane jako priorytetowe (rozwój inteligentny, zrównoważony oraz sprzyjający włączeniu społecznemu),⁸ aby konkretniej ująć działania mające służyć realizacji powyższych priorytetów tematycznych, kraje członkowskie wspólnie określiły zamierzenia do osiągnięcia w 2020 roku na poziomie unijnym, traktowane jako inicjatywy flagowe. Ponadto, decyzją UE przyjęto tak zwane Zintegrowane wytyczne⁹ dotyczące polityk gospodarczych i polityk zatrudnienia państw członkowskich, wyznaczające warunki reform niezbędnych do zrealizowania w państwach członkowskich aby osiągnąć cel Strategii „Europa 2020”¹⁰.

Podjęmowane przez kraje członkowskie działania, dotyczące realizacji założeń Strategii „Europa 2020” określono jako zobowiązania, przygotowywane na podstawie głównych celów wyznaczonych dla całej UE, a wspomagające je cele szczegółowe, miały wynikać z inicjatyw flagowych czy zapisów zintegrowanych

⁶ L.J. Jasiński, *Uwagi na temat Strategii Europa 2020*, Konwersatorium o „Przyszłości Społecznej i Gospodarczej Polski.” Aktualna prognoza makroekonomiczna, INE-PAN, maj 2010, www.pte.pl, [12-12-2013].

⁷ Ibidem, s. 4.

⁸ Priorytetowe obszary tematyczne:

- rozwój inteligentny (ang. *smart growth*) rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach;
- rozwój zrównoważony (ang. *sustainable growth*) promowanie gospodarki zrównoważonej – mniej obciążającej środowisko, efektywniej wykorzystującej zasoby, a zarazem konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu (ang. *inclusive growth*) wzmacnianie gospodarki charakteryzującej się wysokim zatrudnieniem oraz spójnością ekonomiczną, społeczną i terytorialną.

⁹ Decyzja Rady w sprawie wytycznych dla polityki zatrudnienia państw członkowskich. Zintegrowane wytyczne dotyczące Strategii „Europa 2020” – część druga, Komisja Europejska, Bruksela, 27 kwietnia 2010, KOM(2010) 193 wersja ostateczna, 2010/0115 (NLE).

¹⁰ *Programowanie perspektywy finansowej 2014 -2020. Uwarunkowania strategiczne*, Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013.

wytycznych. Każde z państw członkowskich zobligowane do przedstawienia krajowego programu reform, zostało też zobowiązane do ich aktualizacji co roku, pod kątem procesu realizacji zapisów Strategii „Europa 2020.”

Wiosną 2012 roku Rada Ministrów przyjęła zaktualizowany Krajowy Program Reform na rzecz realizacji Strategii „Europa 2020” (KPR), który w swej treści dotyczy działań związanych z nadrobieniem zaległości rozwojowych, tworzeniem nowych przewag konkurencyjnych, w następujący obszarach priorytetowych¹¹:

- innowacyjność dla wzrostu inteligentnego (rozwój sektora B+R; zacieśnianie współpracy między ośrodkami badawczymi a przedsiębiorstwami; zapewnienie odpowiednio wykwalifikowanych kadr);
- infrastruktura dla wzrostu zrównoważonego (budowa i modernizacja infrastruktury technicznej: drogowej, kolejowej, energetycznej, ochrony środowiska, jak również infrastruktury społecznej oraz działania związane z tworzeniem efektywnego systemu zarządzania rozwojem);
- aktywność dla wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu (kształcenie obywateli oraz podejmowanie aktywnych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i integracji społecznej osób wykluczonych).

Dla każdego z trzech obszarów rozwojowych w ramach KPR określono priorytety, działania i zadania planowane do realizacji w danym roku. W programie reform szczególną uwagę zwrócono na rozwój infrastruktury: transportowej, energetycznej, teleinformatycznej, ochrony środowiska, badawczej oraz infrastruktury społecznej, gdyż luki w infrastrukturze to istotny problem, który utrudnia rozwój polityki innowacyjnej oraz kapitału ludzkiego.

Aktualizacja programów reform przeprowadzana każdego roku uwzględnia *Zalecenia Rady Unii Europejskiej dla poszczególnych państw członkowskich* (tak zwane *Country-specific recommendations*)¹², dokumentu opracowywanego dla każdego okresu programowania, będącego podstawowym podczas przygotowania programów operacyjnych. W opinii Rady Unii Europejskiej wyrażonej w *Zaleceniach* co do planowanych interwencji, Polska powinna skoncentrować się na przyspieszeniu wdrażania projektów inwestycyjnych szczególnie w obszarze¹³:

- energetyka i efektywność energetyczna (inwestycje w moce wytwórcze energii i efektywność energetyczną w całym łańcuchu energetycznym, przyspieszenie rozbudowy elektroenergetycznej sieci przesyłowej, w tym transgranicznych połączeń międzysystemowych, wyeliminowanie przeszkód w transgranicznej wymianie energii elektrycznej oraz pobudzenie konkurencji w sektorze gazowym poprzez stopniowe wycofywanie cen regulowanych oraz utworzenie platformy handlu gazem);

¹¹ *Krajowy Program Reform. Europa 2020*, Aktualizacja 2013/2014, Rzeczpospolita Polska, Przyjęty przez Radę Ministrów 30 kwietnia 2013 roku.

¹² Zalecenia Rady w sprawie krajowego programu reform Polski z 2013 roku, zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na lata 2012–2016, Komisja Europejska, COM(2013) 371, Wersja ostateczna, Bruksela 29 maja 2013.

¹³ *Ibidem*.

- transport (wzmocnienie roli i zasobów urzędu sprawującego nadzór nad rynkiem kolejowym oraz zapewnienie skutecznego i sprawnego wdrożenia projektów inwestycyjnych w kolejnictwie).

Powiązanie tworzenia nowoczesnej infrastruktury z rozwojem zrównoważonym oraz tworzeniem gospodarki konkurencyjnej, uwzględniającej priorytety rozwoju UE określone w Strategii „Europa 2020” uwidocznione zostało również w zapisach krajowych dokumentów strategicznych czyli *Długookresowej strategii rozwoju kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności* (DSRK)¹⁴; *Strategii rozwoju kraju 2020* (SRK 2020); *Krajowej strategii rozwoju regionalnego 2010-2020* (KSRR) oraz strategiach zintegrowanych¹⁵.

W DSRK nastąpiło łączenie celów i zasad europejskiej polityki spójności oraz polityki konkurencyjności celem otrzymania wysokiego poziomu środków pomocowych na rozwój infrastrukturalny. Wynikiem takich działań stało się współtworzenie przez kraje UE nowych, przyszłych przewag konkurencyjnych przez:

- konkurencyjną i innowacyjną gospodarkę (bezpieczeństwo energetyczne i środowiska);
- równoważenie potencjału rozwojowego regionów Polski (transport i infrastruktura społeczna).

W SRK 2020 wskazano na zadania dotyczące bezpieczeństwa energetycznego i środowiska oraz zwiększenia efektywności w ramach obszaru strategicznego konkurencyjna gospodarka. Jako determinantę poprawy jakości życia określono zachowanie zasobów przyrodniczych w stanie nie pogorszonym oraz zwiększenie ich jakości i trwałości.

Realizacja założeń Strategii „Europa 2020” przez działania Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w okresie 2007-2013¹⁶

Programy operacyjne to jeden z instrumentów realizacji wyzwań, jakie przed państwami członkowskimi postawiła Strategia Lizbońska, a dalszej kolejności Strategia „Europa 2020”. Realizacja krajowych programów operacyjnych przyczynia się do osiągnięcia celów polityki spójności Unii Europejskiej na poziomie krajowym. Strategie realizacji programów winny być spójne z założeniami odnowionej Strategii Lizbońskiej i obecnie Strategii „Europa 2020.”

¹⁴ *Długookresowa strategia rozwoju kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2012 r. – dokument przyjęty przez RM 11 stycznia 2013 roku.

¹⁵ Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki, Strategia rozwoju kapitału ludzkiego, Strategia rozwoju transportu, Strategia bezpieczeństwa energetyczne i środowisko, Strategia Sprawne państwo, Strategia rozwoju kapitału społecznego, Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony, miasta, obszary wiejskie, Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa, Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP.

¹⁶ Analiza realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w ujęciu tematycznym dotyczy stanu na koniec 2012 roku.

W obowiązującej wersji 3.0 Programu¹⁷ nie ma informacji dotyczącej wkładu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) w realizację Strategii „Europa 2020.”¹⁸ Mając jednak na względzie fakt, iż jest ona kontynuacją wizji rozwoju nakreślonej przez Strategię Lizbońską i analizując jej założenia można stwierdzić, że ponad 97% alokacji POIiŚ wpisuje się w realizację poszczególnych inicjatyw flagowych Strategii „Europa 2020”. Wskazać należy, że aż 31 spośród 35 kategorii interwencji w POIiŚ wpisuje się w Strategię „Europa 2020”¹⁹.

Założenia programu POIiŚ wpisują się w realizację wszystkich priorytetów strategii, w największym jednak stopniu dotyczy to priorytetu jakim jest *rozwój zrównoważony*. Najwięcej projektów realizowanych w ramach POIiŚ koreluje z realizacją inicjatywy flagowej *Europa efektywnie korzystająca z zasobów*. W ramy tej inicjatywy kwalifikuje się 28 kategorii interwencji dla POIiŚ, czyli 93% jego alokacji. Realizowane są projekty z celów tematycznych: *klimat, energia, mobilność*. Prowadzone są przedsięwzięcia dotyczące zmiany w kierunku niskoemisyjnego i efektywnie korzystającego z zasobów społeczeństwa, racjonalnie wykorzystującego zasoby.

Kolejna inicjatywa flagowa Strategii „Europa 2020”, której można przyporządkować projekty realizowane w ramach POIiŚ to *Unia Innowacji*. Inicjatywa ta ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by innowacyjne pomysły stawały się nowymi produktami czy usługami oraz przyczyniały się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy. W ramach inicjatywy są realizowane projekty z kategorii 02 *Infrastruktura B+RT* (w tym wyposażenie w sprzęt, oprzyrządowanie i szybkie sieci informatyczne łączące ośrodki badawcze oraz specjalistyczne ośrodki kompetencji technologicznych), co stanowi ponad 2% alokacji dla Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko²⁰.

W obszarze edukacji w ramach inicjatywy flagowej *Młodość w drodze*, mającej na celu usprawnienie wyników systemów kształcenia oraz ułatwianie młodzieży wejścia na rynek pracy, są realizowane projekty z kategorii 75 *Infrastruktura systemu oświaty*. W realizację tej inicjatywy wpisuje się 0,4% alokacji POIiŚ.

Z kolei w ramach inicjatywy flagowej *Europejski program walki z ubóstwem*, obejmującej działania na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa, są realizowane projekty w ramach kategorii 75 *Infrastruktura systemu oświaty* i 76 *Infrastruktura ochrony zdrowia*. Wsparcie tej inicjatywy stanowi 2% alokacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

¹⁷ www.mir.gov.pl [14-01-2014].

¹⁸ Zapisy Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 odnoszą się do wkładu programu w realizację celów odnowionej Strategii Lizbońskiej, ponieważ w tym okresie programowania taki dokument przewodził obowiązywał.

¹⁹ *Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2012*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013, s. 44, 38.

²⁰ *Ibidem*, s. 39.

Stan realizacji założeń Strategii „Europa 2020” na podstawie umów o dofinansowanie i wniosków o płatność w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko Interwencja w obszarze Środowisko

Działania realizowane w tym sektorze należą do 2 priorytetu Strategii *Rozwój zrównoważony*, a cele związane ze zrównoważonym rozwojem są realizowane między innymi zgodnie z założeniami ochrony środowiska naturalnego, ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych i zapobieganiem utracie różnorodności biologicznej. Wszelkie przedsięwzięcia w ramach tego obszaru są związane z rozwojem gospodarczym, ograniczeniem konsumpcji zasobów i przechodzeniem do gospodarki, korzystającej ze swych zasobów w sposób oszczędny. Wartość podpisanych umów w części dofinansowania UE oraz wartość wniosków o płatność w części UE, która została przeznaczona na realizację projektów w ramach Strategii „Europa 2020”, w podziale na kategorie interwencji z obszaru Środowisko przedstawiono w tabeli 1.

Umowy o największej wartości zostały zawarte dla interwencji 46 *Oczyszczanie ścieków* oraz 52 *Promowanie czystego transportu miejskiego*, a o najniższej

Tabela 1
Wartość kontraktacji i wydatkowania dla projektów na realizację Strategii Europa 2020 w podziale na kategorie interwencji [mln euro]

Kategorie interwencji PS 2007-2013 wpisujące się w realizację Strategii „Europa 2020”	Umowy o dofinansowanie	Wnioski o płatność
	Dofinansowanie	
44 <i>Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi</i>	832	177
45 <i>Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną</i>	2	2
46 <i>Oczyszczanie ścieków</i>	2 773	1 062
47 <i>Jakość powietrza</i>	108	50
48 <i>Zintegrowany system zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń</i>	41	24
50 <i>Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów</i>	51	1
51 <i>Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000)</i>	80	33
52 <i>Promowanie czystego transportu miejskiego</i>	1 462	593
53 <i>Zapobieganie zagrożeniom</i>	672	102
54 <i>Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom</i>	0,47	0,32
Razem	6 021,47	2 044,32

Źródło: opracowanie na podstawie: *Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2012*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013, s. 44.

wartości w kategorii 45 *Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną* oraz 54 *Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobiegania zagrożeniom*. Łącznie w sferze środowiska zakontraktowano środki o wartości 6 021,47 mln euro dofinansowania, a wydatkowano 2 044,32 mln euro (tabela 1).

Interwencja w obszarze Transport

Inicjowanie inwestycji z dziedziny transportu istotnie przyczynia się do realizacji jednego z głównych celów 2 priorytetu Strategii *Rozwój zrównowagony, szczególnie inicjatywy flagowej Europa efektywnie korzystająca z zasobów*. Przedsięwzięcia realizowane w tym obszarze tematycznym mają na celu kreowanie inteligentnej, zmodernizowanej i połączonej infrastruktury transportowej. To przede wszystkim inwestycje w autostrady i przedsięwzięcia prowadzące do redukcji szkodliwych dla środowiska i klimatu emisji gazów cieplarnianych (tabela 2).

Umowy o największej wartości zostały zawarte dla interwencji 21 *Autostrady (sieci TEN-T)*, 17 *Kolej (sieci TEN-T)*, 20 *Autostrady* oraz 22 *Drogi krajowe*. Natomiast dla interwencji 27 *Transport multimodalny (sieci TEN-T)* zawarto umowy tylko na wartość 30 mln euro. Zakontraktowano środki na kwotę 14 871 mln euro dofinansowania, wydatkowano kwotę 8 899 mln euro (tabela 2).

Tabela 2

Wartość kontraktacji i wydatkowania dla projektów na realizację Strategii „Europa 2020” w podziale na kategorie interwencji [mln euro]

Kategorie interwencji PS 2007-2013 wpisujące się w realizację Strategii „Europa 2020”	Umowy o dofinansowanie	Wnioski o płatność
	Dofinansowanie	
16 <i>Kolej</i>	521	50
17 <i>Kolej (sieci TEN-T)</i>	1 790	374
19 <i>Tabor kolejowy (sieci TEN-T)</i>	240	36
20 <i>Autostrady</i>	1 781	1 076
21 <i>Autostrady (sieci TEN-T)</i>	7 961	5 861
22 <i>Drogi krajowe</i>	1 491	1 230
26 <i>Transport multimodalny</i>	63	3
27 <i>Transport multimodalny (sieci TEN-T)</i>	30	4
28 <i>Inteligentne systemy transportu</i>	122	7
29 <i>Porty lotnicze</i>	272	115
30 <i>Porty</i>	518	128
31 <i>Śródlądowe drogi wodne (regionalne i lokalne)</i>	82	15
Razem	14 871	8 899

Źródło: opracowanie na podstawie: *Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2012*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013, s. 44.

Interwencja w obszarze Energetyka

Determinantą osiągnięcia celów Strategii „Europa 2000” jest funkcjonowanie nowoczesnej infrastruktury energetycznej. Projekty realizowane w ramach programu mają przyczynić się do wzrostu efektywności energetycznej, osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, wzmocnienia bezpieczeństwa energetycznego, rozwoju infrastruktury, jak też tworzenia konkurencyjnych rynków energii elektrycznej i gazu ziemnego. Kategorie interwencji w ramach sektora energetyki realizują założenia 2 priorytetu Strategii *Rozwój zrównoważony*, czyli zmierzają do wspierania gospodarki korzystającej z zasobów w sposób efektywny, przyjazny środowisku. Realizacja działań programu przyczyni się do realizacji celów w zakresie klimatu i energii.²¹

W obszarze energetyki najwięcej umów zawarto dla interwencji 35 *Gaz ziemny*, 43 *Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią* oraz 39 *Energia odnawialna: wiatrowa*. Z kolei dla interwencji w temacie 41 *Energia odnawialna: biomasa* zawarto umowy na wartość 62 mln euro. W sumie zakontraktowano kwotę 1 436 mln euro dofinansowania, z kolei wydatkowano 545 mln euro (tabela 3).

Tabela 3
Wartość kontraktacji i wydatkowania dla projektów na realizację Strategii „Europa 2020” w podziale na kategorie interwencji [mln euro]

Kategorie interwencji PS 2007-2013 wpisujące się w realizację Strategii „Europa 2020”	Umowy o dofinansowanie	Wnioski o płatność
	Dofinansowanie	
34 <i>Energia elektryczna (sieci TEN-E)</i>	128	4
35 <i>Gaz ziemny</i>	492	157
36 <i>Gaz ziemny (sieci TEN-E)</i>	157	110
39 <i>Energia odnawialna: wiatrowa</i>	259	131
41 <i>Energia odnawialna: biomasa</i>	62	28
43 <i>Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią</i>	338	115
Razem	1 436	545

Źródło: opracowanie na podstawie *Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2012*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013, s. 44.

Interwencja w obszarze Kultura

Projekty realizowane dla sektora kultury wpisują się w priorytet XI *Kultura i dziedzictwo kulturowe* POIiŚ. Przedsięwzięcia realizują założenia Strategii „Europa 2020”, czyli kwestie różnorodności kulturowej, poszanowania równo-

²¹ Dla Polski określono: 20% redukcję emisji gazów cieplarnianych, 15% udział OZE w konsumpcji energii, 20% wzrost efektywności energetycznej.

uprawnienia, bogactwa europejskiego dziedzictwa kulturowego, jak również innowacyjności i unikalności zastosowanych rozwiązań. Wsparcie otrzymują projekty innowacyjne polegające między innymi na digitalizacji zabytkowych zasobów czy też tworzeniu wirtualnych instytucji kultury. Priorytetowo traktowane są inwestycje, gdzie znajdują się innowacyjne rozwiązania organizacyjne, techniczne i technologiczne. Przedsięwzięcia realizują priorytety Strategii: *rozwój inteligentny* i *rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu*²².

Interwencja w obszarze Ochrona zdrowia

Projekty obszaru ochrony zdrowia realizują 2 priorytet Strategii *Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu* w tematyce walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Za środek zwalczania ubóstwa wskazuje się wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia zasobów pracy przez obniżenie poziomu śmiertelności oraz skutków powikłań powstających w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zagrożenia zdrowotnego oraz zapewnianie dostępu do opieki zdrowotnej wysokiej jakości. Jednym ze sposobów na obniżenie poziomu śmiertelności oraz niepełnosprawności jest rozwój zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego. Realizacja projektów ochrony zdrowia przyczynia się do poprawy jakości specjalistycznych środków transportu sanitarnego i infrastruktury lądowisk dla śmigłowców ratunkowych oraz infrastruktury szpitalnych oddziałów ratunkowych. Umowy w ramach tego sektora zawarto na kwotę prawie 395 mln euro, wydatkowano 234 mln euro (tabela 4).

Tabela 4

Wartość kontraktacji i wydatkowania dla projektów na realizację Strategii „Europa 2020” w podziale na kategorie interwencji [mln euro]

Kategorie interwencji PS 2007-2013 wpisujące się w realizację Strategii „Europa 2020”	Umowy o dofinansowanie	Wnioski o płatność
	Dofinansowanie	
76 <i>Infrastruktura ochrony zdrowia</i>	395	234

Źródło: opracowanie na podstawie: *Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2012*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013, s. 44.

²² W obszarze Edukacja projekty z sektora kultury realizują założenia inicjatywy flagowej *Młodzież w drodze*. W temacie *Walka z ubóstwem* jest realizowana inicjatywa *Europejski program walki z ubóstwem*, tego typu projekty dają szansę osobom ubogim i wykluczonym społecznie na aktywną partycypację w życiu społecznym. Ze względu na brak informacji w *Sprawozdaniu rocznym z realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w roku 2012* nie ujęto danych dla kontraktacji i wydatkowania środków pomocowych w obszarze *Kultura*.

Interwencja w obszarze Szkolnictwo wyższe oraz Infrastruktura B+RT

Działania w ramach obszaru Szkolnictwa wyższe oraz Infrastruktura B+RT, koncentrują się nad realizacją priorytetu Strategii *Rozwój inteligentny*. Przez inwestycje należy realizować cele związane ze wzrostem zatrudnienia oraz zwiększeniem produktywności i spójności społecznej. Odpowiedni poziom kształcenia wpływa na zwiększone szanse na rynku pracy, a zwiększanie stopy zatrudnienia przyczynia się do zmniejszania ubóstwa. Ogromne możliwości w ramach działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej we wszystkich sektorach gospodarki oraz efektywniejsze korzystanie z zasobów polepszają konkurencyjność gospodarki przyczyniają się do tworzenia nowych miejsc pracy.

W obszarze System oświaty zakontraktowano prawie 131 mln euro, wydatkowano 62 mln euro. Z kolei w ramach inwestycji z kategorii Infrastruktura B+RT podpisano kontrakty na kwotę prawie 590 mln euro, a wydatkowano 304 mln euro (tabela 5).

Tabela 5
Wartość kontraktacji i wydatkowania dla projektów na realizację Strategii „Europa 2020”
w podziale na kategorie interwencji [mln euro]

Kategorie interwencji PS 2007-2013 Wpisujące się w realizację Strategii „Europa 2020”	Umowy o dofinansowanie	Wnioski o płatność
	Dofinansowanie	
75 Infrastruktura systemu oświaty	131	62
02 Infrastruktura B+RT	590	304

Źródło: opracowanie na podstawie: *Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2012*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013, s. 44.

Do końca roku 2012 w ramach POIiŚ zawarto 1 491 umów o dofinansowanie projektów realizujących cele Strategii „Europa 2020”. Wartość umów stanowiła ponad 23,4 mld euro, czyli aż 97% wartości wszystkich podpisanych umów, co świadczy o bardzo dobrym wyniku. Analizując podpisane umowy o dofinansowanie i kategorie interwencji wpisujące się w realizację Strategii, najwyższą wartość przyznano na realizację projektów w ramach kategorii 21 *Autostrady (sieci TEN-T)*. Było to około 8 mld euro, czyli 34% dofinansowania przyznanego w ramach wszystkich podpisanych umów w ramach Strategii. Następna kategoria o wysokim poziomie dofinansowania to 46 *Oczyszczanie ścieków*. W tym obszarze realizowano projekty na wartość dofinansowania około 2,8 mld euro, czyli 12% dofinansowania dla sygnowanych umów realizowanych w ramach Strategii. Pomoc w ramach kategorii 17 *Kolej (sieci TEN-T)* to 1,8 mld euro, czyli 8% w całej puli podpisanych umów²³.

²³ *Sprawozdanie roczne z realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2012*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013, s. 44-45.

Realizacja założeń Strategii „Europa 2020” poprzez działania Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko nowej perspektywy programowej 2014-2020

Przygotowany projekt *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020* to jeden z krajowych programów operacyjnych, który w największym stopniu skupia się na realizacji celów polityki spójności w obszarze infrastruktury rozwoju zrównoważonego, z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych. Zgodnie z zapisami Strategii „Europa 2020” rozwój zrównoważony to „tworzenie zrównoważonej i konkurencyjnej gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, czyli jednocześnie uwzględniającej wymiar środowiskowy i gospodarczy prowadzonych działań”²⁴.

W programie wyznaczono krajowe cele w obszarze rozwoju zrównoważonego przy zachowaniu spójności i równowagi pomiędzy działaniami inwestycyjnymi w zakresie niezbędnej infrastruktury oraz wsparcia skierowanego do wybranych obszarów gospodarki. Działania programu mają przyczynić się do osiągnięcia celu głównego, jakim jest: „wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej”²⁵. Założono również wiodące cele tematyczne i odpowiedni dobór instrumentów wsparcia. Ustalono podejmowanie interwencji przekrojowych w różnych obszarach sektorowych²⁶. Działania w ramach programu realizowane w obrębie polityk sektorowych, mają wspierać osiąganie celów tematycznych, jak między innymi efektywność energetyczna, ochrona przed negatywnymi skutkami zmian klimatycznych, poprawa bezpieczeństwa energetycznego, ochrona środowiska i efektywne korzystanie z zasobów zakładające poprawę infrastruktur sieciowych w zakresie transportu i energetyki. Takie zamierzenia będą wiązały się z wykorzystaniem zasady komplementarności finansowanych przedsięwzięć.

Prace związane z koordynacją programu prowadzi Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju; ponadto zaangażowano też inne resorty monitorujące realizację kolejnych osi priorytetowych. Instytucjonalny aspekt realizacji poszczególnych priorytetowych osi rozwoju w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w okresie 2014-2020 przedstawiono w tabeli 6.

Celem głównym programu jest wsparcie gospodarki wykorzystującej zasoby w sposób efektywny i przyjazny środowisku oraz sprzyjającej spójności teryto-

²⁴ Komunikat Komisji Europa 2020, *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu Europa 2020*, Komisja Europejska, Bruksela Marzec 2010, KOM (2010) 2020, Wersja ostateczna.

²⁵ *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, październik 2013, projekt.

²⁶ Wyznaczone cele strategiczne nie powinny dotyczyć poszczególnych sektorów gospodarki, jak w przypadku Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.

Tabela 6
Realizacji osi priorytetowych w ramach poszczególnych resortów

Nazwa osi priorytetowej	Instytucja
OŚ PRIORYTETOWA I Promocja odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej	Ministerstwo Gospodarki
OŚ PRIORYTETOWA II Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu	Ministerstwo Środowiska
OŚ PRIORYTETOWA III Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej	Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej
OŚ PRIORYTETOWA IV Zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej	Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej
OŚ PRIORYTETOWA V Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa energetycznego	Ministerstwo Gospodarki
OŚ PRIORYTETOWA VI Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
OŚ PRIORYTETOWA VII Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia	Ministerstwo Zdrowia

Źródło: Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, październik 2013, projekt, s. 6.

rialnej i społecznej. Cel główny będzie wspomagany przez realizację działań skupiających się na trzech obszarach tematycznych²⁷:

- czystej i efektywnej energii (efektywność energetyczna, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, rozwój energii ze źródeł odnawialnych oraz integracja i poprawa funkcjonowania europejskiego rynku energii);
- adaptacji do zmian klimatu oraz efektywnego korzystania z zasobów, wzmocnienie odporności systemów gospodarczych na zagrożenia związane z klimatem oraz zwiększeniu możliwości zapobiegania zagrożeniom (w tym zagrożeniom naturalnym) i reagowania na nie;
- konkurencyjności (wnoszeniu istotnego wkładu w utrzymanie przez UE wdrażania na rynku europejskim technologii przyjaznych środowisku, zapewniając jednocześnie efektywne korzystanie z zasobów i usuwając przeszkody w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych, celem zwiększenia konkurencyjność gospodarki polskiej i UE).

²⁷ Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, październik 2013, projekt.

Nowy Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko będzie podejmował interwencje w ramach następujących celów tematycznych:

- CT 4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach;
- CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem;
- CT 6 Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów;
- CT 7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych;
- CT 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem (w ograniczonym zakresie).

W programie wyznaczono następujące osie priorytetowe, których celem jest realizacja priorytetów wynikających z zapisów *Strategii rozwoju inteligentnego, zrównoważonego i przeciwdziałającego wykluczeniu społecznemu Europa 2020*.

Interwencja w obszarze Środowisko

Oś priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu

W ramach tej osi połączono priorytety inwestycyjne z CT 5 i 6. Działania w ramach osi będą koncentrować się na rozwoju infrastruktury w zakresie gospodarki odpadami i wodno-ściekowej, przeciwdziałaniu spadkowi różnorodności biologicznej, zwiększeniu możliwości zapobiegania zagrożeniom naturalnym oraz wzmocnieniu odporności na zagrożenia związane z negatywnymi efektami zmian klimatu. Uzupełniająco będą realizowane działania wpływające na poprawę jakości powietrza oraz transportu przyjaznego środowisku. Przewiduje się wsparcie następujących przedsięwzięć²⁸:

- opracowanie lub aktualizacja dokumentów strategicznych wymaganych prawem unijnym lub krajowym;
- zabezpieczenie przed skutkami zmian klimatu obszarów szczególnie wrażliwych;
- poprawa bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie suszy;
- działania wspierające między innymi: rozwój systemów wczesnego ostrzeżenia i prognozowania zagrożeń oraz wsparcie, systemu ratownictwa chemiczno-ekologicznego i służb ratowniczych na wypadek wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii.

Wsparcie otrzymywać będą jednostki samorządu terytorialnego i ich związki oraz działające w ich imieniu jednostki organizacyjne, administracja rządowa oraz podległe jej organy i jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, jednostki naukowe przedsiębiorców, podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego

²⁸ Ibidem, s. 79.

nie będących przedsiębiorcami. Główną grupą docelową stanowią indywidualni użytkownicy korzystający z zasobów środowiska.

Interwencja w obszarze Transport

Oś priorytetowa III: Rozwój infrastruktury transportowej przyjaznej dla środowiska i ważnej w skali europejskiej

W ramach osi połączono wybrane priorytety inwestycyjne z CT 4 i 7. Integracja w jednej osi działań transportowych zapewni spójność planowania i wdrażania projektów transportowych.

Wsparcie transportu publicznego będzie jednym z elementów realizacji, wynikających z przygotowanych przez samorzady planów gospodarki niskoemisyjnej. W obszarze transportu miejskiego kontynuowane będą działania mające na celu zmniejszenie zatłoczenia motoryzacyjnego w miastach, poprawę płynności ruchu i ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko naturalne w miastach i na ich obszarach funkcjonalnych. Interwencja będzie dotyczyła przedsięwzięć w zakresie rozwoju transportu zbiorowego, wynikających z planów gospodarki niskoemisyjnej miast.

W obszarze transportu beneficjentami będą jednostki samorządu terytorialnego, działające w ich imieniu jednostki organizacyjne i spółki specjalnego przeznaczenia, a także zarządcy infrastruktury służącej transportowi miejskiemu oraz przewoźnicy świadczący usługi w zakresie transportu pasażerskiego. Natomiast grupami docelowymi staną się użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z miejskiej infrastruktury transportowej i środków transportu zbiorowego.

Oś priorytetowa IV: Zwiększenie dostępności do transportowej sieci europejskiej

W ramach osi przewiduje się wsparcia dwóch priorytetów inwestycyjnych w ramach CT 7. Przewidziano w niej interwencje dla różnych kategorii regionów, ponieważ wybrane do realizacji projekty drogowe będą zlokalizowane na terenie całego kraju. Wynika to z istniejących potrzeb w zakresie poprawy dostępności ośrodków do sieci TEN-T, wyprowadzania ruchu z miast oraz poprawy bezpieczeństwa drogowego, które występują na terenie całego kraju, niezależnie od kategorii regionu. W warunkach polskich krajowa sieć drogowa jest rozwijana z poziomu centralnego, a efekt zwiększenia dostępności transportowej wymaga kompleksowego podejścia i działań w obrębie regionów niezależnie od ich kategorii.

W obszarze sektora drogowego beneficjentem będzie zarządca krajowej infrastruktury drogowej. Ze względu na charakter horyzontalny, grupami docelowymi wsparcia będą użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej środkami UE infrastruktury transportowej w sieci kompleksowej TEN-T.

Energetyka

Oś priorytetowa I: Promocja odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej

W ramach realizacji tej osi zaplanowano wsparcie wybranych priorytetów inwestycyjnych CT 4. Skupienie interwencji w ramach tej osi zapewni spójność w realizacji działań powiązanych ze sobą i przyczyni się do osiągnięcia sformułowanych celów związanych z podniesieniem efektywności energetycznej oraz rozwojem odnawialnych źródeł energii. Realizacji celów osi będą sprzyjały działania wynikające z przygotowanych przez samorzady planów gospodarki niskoemisyjnej, obejmujących przeciwdziałanie zmianom klimatu, poprawę jakości powietrza na obszarach, na których odnotowano przekroczenia standardów jakości powietrza. Zintegrowane w ten sposób działania, w połączeniu z działaniami w pozostałych osiach priorytetowych, przyczynią się do lepszej realizacji celów zrównoważonego gospodarowania zasobami, poprawy stanu środowiska oraz zapewnienia gospodarce bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię. Przewidywane wsparcie będzie dotyczyć budowy oraz rozbudowy: lądowych farm wiatrowych; instalacji na biomasę i biogaz; sieci przesyłowych i dystrybucyjnych, umożliwiających przyłączenia jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego, a także w ograniczonym zakresie, jednostek wytwarzania energii elektrycznej wykorzystującej wodę i słońce oraz ciepła przy wykorzystaniu energii geotermalnej.

Potencjalni beneficjenci oraz grupy docelowe to jednostki samorządu terytorialnego, działające w ich imieniu jednostki organizacyjne, jednostki administracji rządowej oraz podległe jej organy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, a także podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego niebędące przedsiębiorcami. Ponieważ interwencja z programu będzie miała charakter horyzontalny, zasięgiem obejmie cały kraj, to grupami docelowymi wsparcia będą użytkownicy indywidualni i przedsiębiorcy korzystający z sieci elektroenergetycznych, gazowych (w zakresie biogazu) i ciepłowniczych.

Rozwój energetyki odnawialnej zależeć będzie od uwarunkowań terytorialnych, zatem wsparcie dla energii z danego źródła będzie zależało od istnienia na danym obszarze odpowiednich zasobów naturalnych²⁹.

²⁹ Zgodnie z zapisami *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030* obszary najlepsze dla rozwoju energetyki wiatrowej występują w północnej części Polski, najlepsze warunki do wykorzystania energii słonecznej występują w części województwa lubelskiego, południowo-zachodniej części województwa podlaskiego, wschodniej oraz zachodniej części Mazowsza, a także na Wybrzeżu Gdańskim, najlepsze warunki dla geotermii znajdują się zaś w północno-zachodniej Polsce.

Rozwój energetyki odnawialnej jest możliwy na obszarach określonych w planach zagospodarowania przestrzennego województw. Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii może być szansą wyrównania warunków rozwoju, szczególnie na obszarach wiejskich, ponieważ

Oś priorytetowa V: Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa energetycznego

Działania w ramach osi w obrębie CT 7 będą miały na celu rozwój inteligentnej infrastruktury bezpieczeństwa energetycznego w sektorach gazowym oraz elektroenergetyki. Planowana interwencja ma zapewnić spójność w realizacji działań powiązanych ze sobą i przyczynić się do osiągnięcia rezultatów z innych osi priorytetowych dotyczących między innymi energetyki, poprzez takie działania, jak optymalne wykorzystanie krajowych zasobów surowców energetycznych, przy jednoczesnym zastosowaniu nowych technologii. Działania te umożliwią osiąganie założonych celów dotyczących zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska, zapewnienie gospodarce bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię.

Głównym beneficjentem realizowanych przedsięwzięć będą przedsiębiorstwa energetyczne działające w obszarze przesyłu, dystrybucji, magazynowania, regazyfikacji gazu ziemnego oraz przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się przesyłem i dystrybucją energii elektrycznej. Pomoc będzie miała charakter horyzontalny, zatem zasięgiem obejmie obszar kraju korzystający z sieci gazowej czy elektroenergetycznej.

Kultura

Oś priorytetowa VI: Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego

W ramach tej osi zakłada się wspieranie efektywnego wykorzystania zasobów dziedzictwa materialnego, zarówno naturalnego, jak i wytworzonego przez człowieka. Wśród tych zasobów szczególne miejsce zajmuje dziedzictwo kulturowe, taktowane kompleksowo, jako integralny element szeroko pojętych zasobów, których efektywne wykorzystanie może przynieść wymierne korzyści środowiskowe oraz gospodarcze. Dziedzictwo kulturowe jest postrzegane jako ważny czynnik postaw kreatywnych w społeczeństwie, oddziałujący na wspieranie działań innowacyjnych, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i osiedleńczej regionów, rozwój turystyki, tworzenie rynku pracy czy współokreślanie funkcji metropolitalnych miast w układach ekonomicznym i przestrzennym. Dziedzictwo kulturowe postrzegane jako czynnik wspierający rozwój zrównoważony.

Beneficjentami będą instytucje kultury, archiwa państwowe, jednostki samorządu terytorialnego, szkoły i uczelnie artystyczne prowadzone i nadzorowane przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego, kościoły i związki wyznaniowe, organizacje pozarządowe, podmioty zarządzające obiektami indywidualnie wpisanymi na Listę Dziedzictwa UNESCO. Pomoc będzie dotyczyła infrastruktury ponadregionalnej oraz światowej (lista UNESCO), zatem grupami docelowymi

zróżnicowane zasoby tych obszarów umożliwiają tworzenie innowacji i prowadzenia działalności pozarolniczej.

wsparcia będą użytkownicy tej infrastruktury, czyli mieszkańcy całej Polski oraz turyści (z kraju i zza granicy).

Ochrona zdrowia

Ós prioritytetowa VII: Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia

Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną mają służyć wspieraniu włączenia społecznego oraz przeciwdziałaniu ubóstwu. Wsparcie infrastruktury zdrowotnej będzie skierowane na rozwój strategicznych elementów infrastruktury ochrony zdrowia o znaczeniu krajowym (ratownictwa medycznego oraz wysoko-specjalistycznych ośrodków medycznych), celem tworzenia warunków dla zwiększenia dostępu do niej wszystkim obywatelom. Wsparcie będzie uzupełnieniem interwencji programu w obszarach: ochrony środowiska i gospodarki niskoemisyjnej, gdzie przewiduje się realizację inwestycji dotyczących poprawy jakości powietrza i redukcji zanieczyszczeń przez duże przedsiębiorstwa oraz wsparcie systemu ratownictwa ekologiczno-chemicznego.

Beneficjentami realizowanych projektów będą podmioty lecznicze udzielające świadczeń zdrowotnych w zakresie ratownictwa medycznego oraz podmioty utworzone przez ministra lub centralny organ administracji rządowej, publiczną uczelnię medyczną lub publiczną uczelnię prowadzącą działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych, instytuty badawcze prowadzące badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie nauk medycznych, uczestniczące w systemie ochrony zdrowia. Z kolei grupy docelowe będą stanowić użytkownicy, którym zostanie udzielona pomoc w ramach systemu ratownictwa medycznego oraz korzystający z infrastruktury szpitali ponadregionalnych.

W celu zapewnienia sprawnej oraz efektywnej realizacji Programu niezbędne będzie utrzymanie wysoko wykwalifikowanej kadry pracowników. W okresie programowania 2007-2013 stworzono stabilny system zarządzania i wdrażania programów. Determinantą optymalnego wdrażania nowego Programu będzie utrzymanie wysoko wykwalifikowanej oraz doświadczonej kadry³⁰.

Udział Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w realizacji zasady zrównoważonego rozwoju

Działania realizowane w ramach programu operacyjnego są zgodne z normami wynikającymi z prawa wspólnotowego oraz z charakteryzującymi je zasadami horyzontalnymi, czyli z zasadą: zrównoważonego rozwoju, partnerstwa, równości płci oraz niedyskryminacji. Zgodnie z zapisami art. 8 rozporządzenia ustana-

³⁰ Ibidem, s. 141.

wiającego wspólne przepisy ... (CPR), cele funduszy objętych zakresem wspólnych ram strategicznych będą osiągane w ramach zrównoważonego rozwoju oraz unijnego wsparcia dla celu ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego, zgodnie z art. 11 Traktatu o funkcjonowaniu UE, z uwzględnieniem zasady zanieczyszczający płaci³¹. Jednocześnie konieczne jest uwzględnienie wymogów ochrony środowiska, efektywności zasobów, dostosowania do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków, odporności na klęski żywiołowe oraz zapobieganie ryzyku i zarządzanie ryzykiem podczas przygotowywania i realizacji programu operacyjnego³².

W kontekście programu operacyjnego, którego celem jest wsparcie infrastruktury rozwoju zrównoważonego rozwoju, realizację tej zasady należy rozpatrywać zarówno na poziomie celów strategicznych wsparcia funduszy, jak też na poziomie pojedynczych projektów. W odniesieniu do celów funduszy, interwencja w ramach programu łączy cele gospodarcze ze środowiskowymi w jednym, spójnym nurcie interwencji publicznej. Przyjmuje się, że wsparcie infrastruktury rozwoju zrównoważonego w ramach POIiŚ przyniesie znaczący wkład w rozwój gospodarki, która będzie bardziej konkurencyjna, a jednocześnie bardziej zrównoważona w wymiarze ekonomicznym, środowiskowym i przestrzennym. W odniesieniu do projektów ta zasada obejmuje finansowanie przedsięwzięć minimalizujących oddziaływanie działalności człowieka na środowisko. Realizowane projekty infrastrukturalne, tam gdzie stosowne, powinny uwzględniać zasadę zanieczyszczający płaci, która jest jednym z horyzontalnych wymogów programu i wskazuje konieczność uwzględnienia kosztów zewnętrznych w całkowitych kosztach inwestycji. Szczegółowe informacje odnośnie spełniania zasady zanieczyszczający płaci oraz użytkownik płaci zawarte są w opisach osi priorytetowych. Realizacja założeń zrównoważonego rozwoju zgodnie z celami Strategii „Europa 2020” oznacza również, że w wymiarze całego programu oraz konkretnych przedsięwzięć będzie uwzględniona problematyka łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu. W praktyce polega to na obowiązku oceny finansowanych przedsięwzięć z punktu widzenia wpływu na zmiany klimatu, mając na uwadze aspekt łagodzenia skutków zmian klimatycznych, adaptacji do nich oraz odporności realizowanych inwestycji infrastrukturalnych na skutki zmian klimatu i powiązane z tym zagrożenia klęskami żywiołowymi (zwiększone ryzyko powodzi, susze, upały, ekstremalne zjawiska powodziowe). Na poziomie programu opera-

³¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013, z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE, L 347/320, 20.12.2013).

³² Stanowisko Rządu Rzeczypospolitej Polskiej do pakietu propozycji legislacyjnych Komisji Europejskiej dla polityki spójności 2014-2020, Polityka spójności 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, styczeń 2012.

Tabela 7

Podział na osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wkład unijny	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem (euro)
I.	FS	n/d	4.	1 263 221 818	222 921 497	1 486 143 315
II.	FS	n/d	5.	230 286 442	40 638 784	270 925 226
			6.	3 227 888 805	569 627 736	3 797 516 241
III.	FS	n/d	4.	1 700 000 000	300 000 000	2 000 000 000
			7.	12 987 826 220	2 291 969 333	15 279 795 553
IV.	EFRR	Słabiej rozwinięte	7.	2 790 685 592	492 473 928	3 283 159 520
		Lepiej rozwinięte		114 885 495	28 721 374	143 606 869
V.	EFRR	Słabiej rozwinięte	7.	617 233 726	108 923 599	726 157 325
		Lepiej rozwinięte		25 396 494	6 349 124	31 745 618
VI.	EFRR	Słabiej rozwinięte	6.	361 521 084	63 797 838	425 318 922
		Lepiej rozwinięte		38 478 951	9 619 738	48 098 689
VII.	EFRR	Słabiej rozwinięte	9.	460 013 685	81 178 886	541 192 571
		Lepiej rozwinięte		40 107 021	10 026 755	50 133 776
VIII.	FS	n/d	n/d	300 000 000	52 941 176	352 941 176
Ogółem (euro)				24 157 545 333	4 279 189 468	28 436 734 801

Polityka spójności 2014 -2020 Inwestycje w rozwój gospodarczy i wzrost zatrudnienia, Polityka spójności UE, Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2011, www.ec.europa.eu [12-12-2013], s. 15.

Źródło: *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, październik 2013, projekt, s. 148.*

cyjnego celu związane z dostosowaniem do zmian klimatu i przeciwdziałaniem zmianom klimatu będą ujęte w systemie monitorowania i raportowania wydatków z wykorzystaniem metodyki KE (tabela 7).

Wszystkie przedsięwzięcia infrastrukturalne o charakterze kubaturowym realizowane w programie będą objęte ogólnym wymogiem dotyczącym efektywności energetycznej, które zostaną zindywidualizowane na poziomie osi priorytetowych i szczegółowo określone w kryteriach wyboru projektów. Przewiduje się też zastosowanie rozwiązań promujących efektywność energetyczną i pozytywny wpływ na ochronę środowiska tam, gdzie z uwagi na specyfikę projektów, ich stosowanie nie będzie miało charakteru obligatoryjnego.

Podsumowanie

Polityka spójności obejmuje szeroką perspektywę tematyczną; nie jest to tylko rozwój gospodarczy opóźnionych regionów czy wsparcie dla słabszych grup społecznych, ale też rozwój zrównoważony pod względem społecznym i środowiskowym. Świadczy o tym fakt szerokiego zakresu proponowanych funduszy, programów i obszarów interwencji. Dzięki polityce spójności wiele regionów spełniło wymogi unijnych dyrektyw środowiskowych, nastąpiła poprawa jakości środowiska i życia.

Cele rozwojowe krajowego programu reform są kompatybilne z priorytetami wyznaczonymi w Strategii „Europa 2020”. Osiągnięcie wzrostu inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu w przyszłości oznacza dla wszystkich zaangażowanych w realizację tej strategii, dążenie do społecznej gospodarki rynkowej XXI wieku.

Analiza stanu wdrażania Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko zarówno w przypadku perspektywy 2007-2013, jak i 2013-2020 wskazuje w pełni na realizację założeń Strategii „Europa 2020”. W obszarze realizowanych operacyjnych programów skierowanych na poprawę infrastruktury i środowiska wciąż obserwuje się jednak potrzebę udoskonalania działań związanych chociażby z tworzeniem inwestycji zmierzających w kierunku bardziej ekologicznych środków transportu (dotyczy to transportu kolejowego i systemów komunikacji miejskiej). Z pewnością należy skupić się na przygotowaniu programów określających ograniczoną liczbę priorytetów polityki, z konkretną wizją dotyczącą sposobu ich realizacji oraz opisem ich wpływu na gospodarczy, społeczny i terytorialny rozwój regionów objętych polityką rozwoju.